

17. ULUSAL HALK SAĞLIĞI KONGRESİ SONUÇ BİLDİRGESİ

“Sanayileşme Çevre ve Halk Sağlığı” ana temasıyla 20-24 Ekim 2014 arasında Edirne’de gerçekleştirilen 17. Ulusal Halk Sağlığı Kongre’sinde 17 panel, 3 konferans, 2 ikili konferans, 2 forum ve 4 kurs düzenlenmiştir. Kongre’ye 600 dolayında kişi katılmıştır. Kongrede ana temanın “**Sanayileşme Çevre ve Halk Sağlığı**” olarak seçilmesinin temel nedenlerinden biri, sanayi ve çevre kirliliği konusunda resmi makamların raporlarında da yer aldığı gibi, Trakya ve Edirne’nin sanayileşmeye bağlı kirliliğin derinden hissedildiği bir bölge olmasıdır.

Kongrede gerçekleşen bilimsel toplantılardan elde edilen çıktılar aşağıdaki biçimde özetlenmiştir:

Sanayileşme, hem doğrudan hem de dolaylı yollardan çevreyi ve yaşamı etkilemektedir. Bu etkilerin çoğu canlılar ve insan için olumsuz etkilerdir. Olumsuz etkiler, anne karnındaki dönemden başlayıp, yaşamın tüm evrelerine yayılabilmekte; hastalıklarda ve erken ölümlerde artışa yol açabilmektedir.

Çevre sağlığını savunan politikalar, yalnızca çevre korumacı yaklaşımlar demek değildir. Artık çevre savunucuları olarak ekolojik politikaları tartışmak gerekmektedir. Ekoloji politikaları, doğadaki ekosistemlere saygı duyan, onların bozulmaması ve sürdürülebilmesi için gerekli politikalarlardır. Salt para kazanma amaçlı verili politikaların bu yaklaşımdan çok uzak olduğu açıktır.

Sanayinin çevre üzerinden insan yaşamına etkili olduğu önemli bir başlık, *bulaşıcı olmayan hastalıklardır*. Çevresel karşılaşmanın etkisi uzun süreli olduğu için bu etkiyi hastalıklarla ilişkilendirmek oldukça zordur. Bilinen en yaygın etki, hava kirliliğinin başta solunum sistemi olmak üzere hastalık ve ölümleri önemli ölçüde artırdığıdır. Madencilik, tarım ilaçlarının kullanımı, sanayi atıkları ve su ve besin kaynaklı karşılaşmalar (maruziyetler) sanayinin insan sağlığına etkilerinde temel araçlardır. Bu alanda herhangi bir siyasal ve sosyal baskı olmaksızın bilimsel araştırmaların desteklendiği, bilimsel kanıtların paylaşıldığı ve tartışıldığı demokratik ortamlar yaratılmalıdır. Süreç halka karşı değil, bilimsel kanıtların ışığında kamuoyu yaratarak halk ve demokratik kitle örgütleri ile birlikte yürütülmelidir. Halk Sağlıkçılar yereldeki çevre savaşımının doğal bir parçası olmak zorundadır. Korumanın sağaltımdan (tedaviden) üstün olduğu akılda tutulmalıdır.

Bugün epidemiyolojik yöntemlerle sanayi-üreme sağlığı sorunlarını ortaya koymak olanaklıdır. Uygun izleme sistemleri kurulmalı ve risk değerlendirmeleri yapılmalıdır.

Sanayileşme ve sağlık ilişkisi dikkate alındığında, eldeki kalkınma anlayışı artık yürütülemez duruma gelmiştir. Hem kalkınma, hem de sağlıklı bir çevrede sağlıklı bir yaşam için verili ekonomi anlayışının çözüm üretmediği ve yeni yolların olanaklı ve uygulanmasının kaçınılmaz olduğu ortaya çıkmıştır.

Üretim kavramı putlaştırılmamalı, bir gönenç aracı olarak görülmelidir. “Sürdürülebilir kalkınma” bir aldatmacadır ve yerini “sürdürülebilir yaşam”a bırakılmalıdır. Sağlık hizmetleri sömürü düzeninin alınıp satılabilen bir malı değil, en temel insanlık hakkıdır. Yurtta ve dünyada barışın sağlanması, kısırtılmış sağlık hizmetleri üretim ve tüketimini engellemede başlıca araçtır. Üretim-tüketim-paylaşım süreçleri, merkezine insanı ve çevreyi koymalıdır. İnsan gereksinimlerini ve ekosistemleri göz önüne alan üretim ve tüketim anlayışı, gereksiz, aşırı üretim ve tüketim anlayışı ile değiştirilmelidir.

Var olan tabloya doğru biçimde müdahale edilmezse, ağırlıklı olarak sanayinin neden olduğu küresel iklim değişikliği çevreyi ve yaşam alanlarını etkilediğinden; yoksulluğun artması, biyoçeşitliliğin azalması, doğrudan ve dolaylı olarak insan sağlığının olumsuz etkilenmesi beklenmektedir. Günümüzde kimi hastalıkların yeniden ortaya çıkışı ya da sıklığındaki hızlı artışın (AIDS, Kuş Gribi, Ebola, Kolera, Tifo, TBC vb.) iklim değişikliği ile ilgili olduğu belirtilmektedir.

Enerji politikaları çevre ve tüm canlıların sağlığını gözetir biçimde oluşturulmalı, en zararsız enerjinin enerji tasarrufu olduğu akılda tutulmalıdır. İnsan ve çevre sağlığına zararlı etkileri bilimsel olarak kanıtlanmış hidroelektrik ve nükleer güç santralleri yerine, çok daha az zararlı seçenek enerji kaynaklarının kullanımının artırılması / teşvik edilmesi yönünde bilimsel, halk ile birlikte, örgütlü ve eylemsel politikalar geliştirilmeli, kamuoyu oluşturulmalıdır.

Sanayileşme tarımsal alanda çalışan ve kırsal bölgelerde yaşayanların kente göçünü zorlamaktadır. Günümüzde modern toplumdan küresel topluma geçiş ile gelişmiş ülkelerde dünya kentleri; gelişmekte olan ülkelerde sağlıksız kentleşme, yoksulluğun yüksek olduğu dev kentler ortaya çıkmaktadır. Dev kentlerde (metropollerde) yaşanmakta olan **eşitsizlikler**, toplum katmanları arasında büyük uçurumlar oluşturmuştur.

Bütün bu gelişmeler kayıt dışı emek gücü ve emeğin sömürsü, niteliksiz işçilik, kötü çalışma koşulları ve yoksulluk, madde bağımlılığı, şiddet ve sağlıksız yaşam koşullarına yol açmıştır.

Küresel güçlerin kendi çıkarları için yarattığı savaş ortamı ülkemizde de sığınmacılar ve ilişkili sorunları ortaya çıkarmıştır. **Sığınmacıların** sağlık, eğitim, çalışma hakkı, çocuk ve kadın hakları bakımından yaşadıkları, eşitsizlik olarak ele alınmalı ve başta kamu kurumları olmak üzere ulusal ve uluslararası kuruluşların işbirliği ile ivedilikle çözümlenmelidir.

Sağlığı etkileyen bir başka sanayi **tütün endüstrisidir**. Tütün şirketleri tütün salgınının, araçları, nedenleridir ve günümüzde tütün ürünleri nedeniyle insanlığın en büyük programlı kırım (katliam) tütün salgını üzerinden yaşanmaktadır. Tütün pazarlama politikaları ile konu, tüm dünya için önemli bir sorun oluşturmaktadır. Sağlık hakkı, yalnızca hastalık olduğunda sağlık hizmetlerine ulaşmak değil, sağlığı bozacak etmenlerin denetimini de içermektedir. Bu kapsamda Devlet; önlem alıcı, koruyucu, önleyici önlemler almakla sorumludur. Tütün, daha güvenli bir ürünün olanaklı olmadığı durumda hukuksal olarak yasa koyucunun koruma kapsamına aldığı "güvenli ürün" tanımı içinde yer aldığı için, bu durum savaşıma engel oluşturmaktadır.

Dünyada bağışıklama hizmetleri, aşı takviminin çocukluk dönemine odaklı Genişletilmiş Bağışıklama Programının erişkinlerde gebe Td, yaşlılarda grip ve pnömoni, riskli kümelerde özel aşılardan yaşam boyu bağışıklama gereksinimlerini karşılamaya doğru evrildiğini göstermektedir. Çocukluk dönemi aşılama oranlarının yüksek bildirimine karşın, kızamık salgınının ortaya çıkması ve birkaç yıldır varlığını sürdürmesi, hizmet sunum biçimi değişikliği ile birlikte aşılama oranlarının gerçekliğinin sorgulanmasını gerekli kılmaktadır. Ülkemizde kamuoyuyla paylaşılan verilerle Dünya Sağlık Örgütü verileri arasındaki uyumsuzluk dikkate alındığında, bu alanda bağımsız araştırmaların yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca erişkin aşılama ile ilgili izleme sistemi de kurulmalıdır.

Aşı ile önlenemez hastalıkların izlenmesinde; duyarlılık ve saydamlık ile ilgili sorunlar vardır.

Toplanan verilerin işlenmesi ve toplumla paylaşılması konusunda Sağlık Bakanlığı gittikçe daha kısıtlayıcı

ve sınırlı bilgi sunucu olmaktadır. Ülkemizde ne yazık ki aşı üretilmemektedir. Bu konuda kimi girişimlerin varlığı bilinse de, sürecin bilimsel ve teknolojik alt yapısının geliştirilmesi gerekliliği vardır.

Halk Sağlığı Uzmanlığı ve Halk Sağlığı Uzmanlarının görev tanımına uygun alanlarda görevlendirilmeleri, toplum sağlığının korunması ve geliştirilmesi bakımından stratejik önemdedir. Bu amaçla Halk Sağlığı Uzmanlık eğitimi, nitelik ve nicelik bakımından evrensel bilimsel temellerde, ülkenin durumu ve beklentileri dikkate alınarak planlanmalı ve uygulanmalıdır. Halk Sağlığı eğitiminin niteliğinden popülist yaklaşımlar nedeniyle ödün verilmemeli, Halk Sağlığı Uzmanlık eğitimine seçenek arayışlara girilmemelidir. Halk Sağlığı Uzmanlarının özlük hakları iyileştirilmeli ve yetkileri tanımlanmalıdır. Eğitimde önemli bir yeri olan Sağlık Eğitim Araştırma Bölgelerinin işlevsel duruma getirilmesi, Sağlık Bakanlığıyla Üniversiteler arasında bağtlanan Protokol'ün Halk Sağlığı biliminin alanda daha etkin uygulanabilmesi için Halk Sağlığı akademisyenlerin bilgi ve deneyimlerinin alana aktarılabilmesi amacıyla geliştirilmeli, ancak en azından bugün eldeki olan hükümlerinin uygulanması sağlanmalıdır.

Tıp ve hemşirelik eğitimi yetiek (müfredat) programında, çevresel sorunları tanılama, sağlıklı çevre oluşturma ve bireyleri çevresel zararlardan korumaya yönelik uluslararası hemşirelik ilkelerine daha geniş yer verilmeli, öğrencilerin çevre sağlığına yönelik etkinliklere katılımları yüreklendirilmelidir.

Çalışan sağlığı ve güvenliği kapsamında 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası, çalışanların sağlığı ve güvenliğini koruma bağlamında yetersiz kalmaktadır. Hizmete en çok gereksinim duyan kesimlere erişim sağlanamamakta, temel iş sağlığı hizmetleri anlayışı alana yansıtılamamaktadır.

Küreselleşen dünyada üretim, tüketim ve paylaşım politikaları yeniden değerlendirilmelidir. Tüketimi körükleyen hatta kışkırtan tutum ve davranışların sürmesi durumunda, daha çok üretime bağlı olarak çevresel bozulma sürece ve başta insan olmak üzere bütün yaşam tehdit altında kalmaya devam edecektir. Plansız sanayileşme, tarım politika ve uygulamalarıyla eşgüdümlü olmayan sanayi, alıcı ortama saldıgı atıklarla yüksek fiyat - düşük çiftçi geliri örneğinde olduğu gibi temel bir insanlık hakkı olan yeterli ve dengeli beslenme hakkını engellemektedir. Bu bağlamda Birleşmiş Milletler 3. Binyıl Kalkınma Hedeflerinde de (The 3rd Millennium Developmental Goals - MDG) çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması ve mutlak yoksulluk ve **açlığın ortadan kaldırılması** temel amaçlar arasında yer almaktadır.

Günümüzde "**olağandışılık**" istisna olmaktan çıkmış, *sürekli durum* olmuştur. Sorun son derece yaygın ve önemlidir. Dolayısıyla **risk iletişimi** disiplinlerarası bir konu olarak ele alınmalı bu kanaldan gelişimi desteklenmelidir. Sağlıklı çevre politikaları için toplumcu bakış açısına sahip olunmalıdır. Anayasamızın 56. maddesinde **herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı ve çevreyi koruyup geliştirme yükününün devletin ve yurttaşın ortak görevi olduğunun** vurgulandığı akılda tutulmalıdır.

Halk sağlığı alanında yapılan bilimsel çalışmalar toplum için önemli ve toplumun gereksinim duyduğu konuları kapsamalı, bu konuda yöneticilere bilimsel kanıt ve çözüm seçenekleri oluşturulmalıdır.

Bilimsel yollarla elde edilen bilgiler toplumla paylaşılırken, bu paylaşımlar uzmanlık derneklerince izlenmeli ve paylaşımında güvenli ortam ve kanallar kullanılmalıdır.

KAMUOYUNA SAYGIYLA DUYURULUR..

<http://hasuder.org/anasayfa/index.php/33-news/292-uhsk17sonucbilgirgesi>, 6.11.14